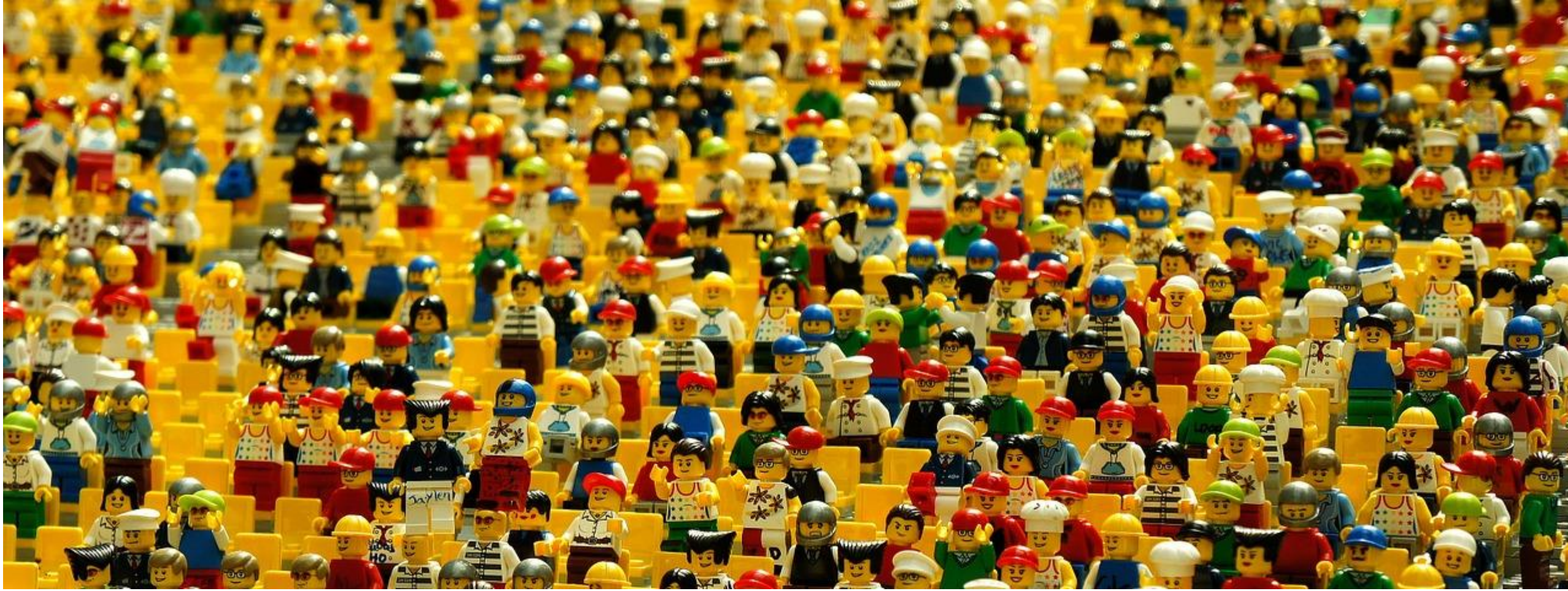

ODNOSI V ŠOLI

izr. prof. dr. Katja Košir,
Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru
katja.kosir@um.si

POTEK PREDAVANJA

9.15. – 10.00: utemeljitev pomena odnosov v šoli

Odmor

10.20 – 11.50: Kako opolnomočiti sebe in učence: (1) vloga vrstnikov v pri preprečevanju medvrstniškega nasilja, (2) koncept miselne naravnanosti kot pomoč pri lastnem (socialnem) učenju ter podpori učencem.

Vabljeni k aktivnemu sodelovanju:

- z dvigom roke
- na virtualni tabli: https://padlet.com/katja_kosir/predavanje_odnosi_v_soli

ČEMU STE SE TO POLETJE NAJBOLJ NASMEJALI?
ČESA SE V NOVEM ŠOLSKEM LETU NAJBOLJ VESELITE?
KATERI JE VAŠ NAJLJUBŠI OKUS SLADOLEDA?

Odnose vzpostavljamo tako, da se pogovarjamo.

ODNOSI V ŠOLI?

vedno predvsem učenje o sebi

	SEBI znano	SEBI neznano
DRUGIM znano	odkrito	slepo
DRUGIM neznano	skrito	neodkrito

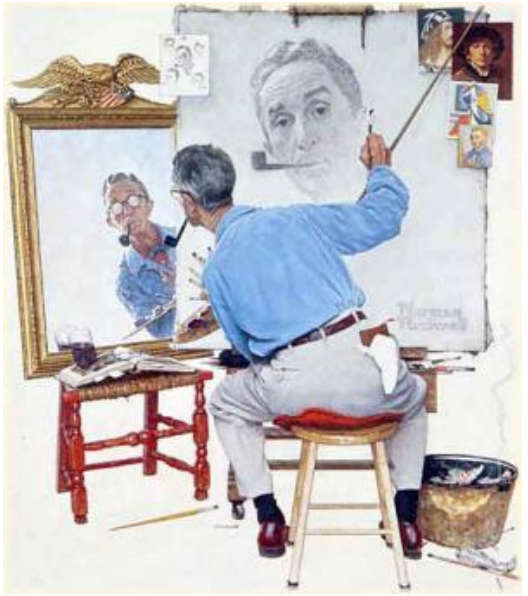

ALI SE STRINJATE?

„Šola je preveč prijazna, učence zavijamo v vato. Resnični svet ni takšen.“

„Če mi bo preveč mar za učence, bom še izgorel-a.“

„Če staršev ni v šolo, sem pri pomoči učencu povsem nemočna.“

„Mladostnikom so pomembni vrstniki, odrasli jim ne pridemo več blizu.“

„Odrasli se v šoli ne smemo vpletati v konflikte učencev, saj se jih morajo naučiti reševati sami.“

odnosi z učitelji

odnosi z vrstniki

?

UČITELJ KOT POMEMBNI DRUGI

Podporen odnos z učiteljem je za učenca pomemben:

- zaradi vpliva na druge vidike delovanja v šoli (vrstniški odnosi, učna zavzetost, (učna) samopodoba) – še posebej v začetnih letih šolanja,

- sam po sebi.

"Dovolj je en učitelj – en sam! –, da nas reši pred nami samimi, in da pozabimo na vse druge."

(Pennac, 2010, str. 246)

UČITELJ V ODNOSIH Z UČENCI OPRAVLJA EMOCIONALNO DELO …

… saj mora pri svojem delu izražati čustva, ki se ne pojavijo vedno spontano

- površinsko delovanje (»surface acting«)
- globinsko delovanje (»deep acting«)

Philipp in Schüpbach (2010): uporaba globinskih strategij čustvenega dela predstavlja pomemben zaščitni dejavnik duševnega zdravja učiteljev.

Nujnost stalne učiteljeve refleksije lastnega doživljanja in delovanja: prepoznavanje in uravnavanje morebitnih predsodkov, napačnih predpostavk in drugih nekonstruktivnih oblik doživljanja in vedenja.

VRSTNIKI KOT POMEMBNI DRUGI

V vsaki socialni skupini obstajajo razlike v socialni sprejetosti med posamezniki.

Vrstniški odnosi so najpogostejši razlog, zakaj je šola „fajn“ ali „ni fajn“. Težnja po sprejetosti in pripadnosti nam lahko pomaga razumeti tudi nekatera problematična (učna) vedenja.

Razred je izjemno heterogena skupnost – velika verjetnost konfliktov in vzpostavljanja nasilnih odnosov.

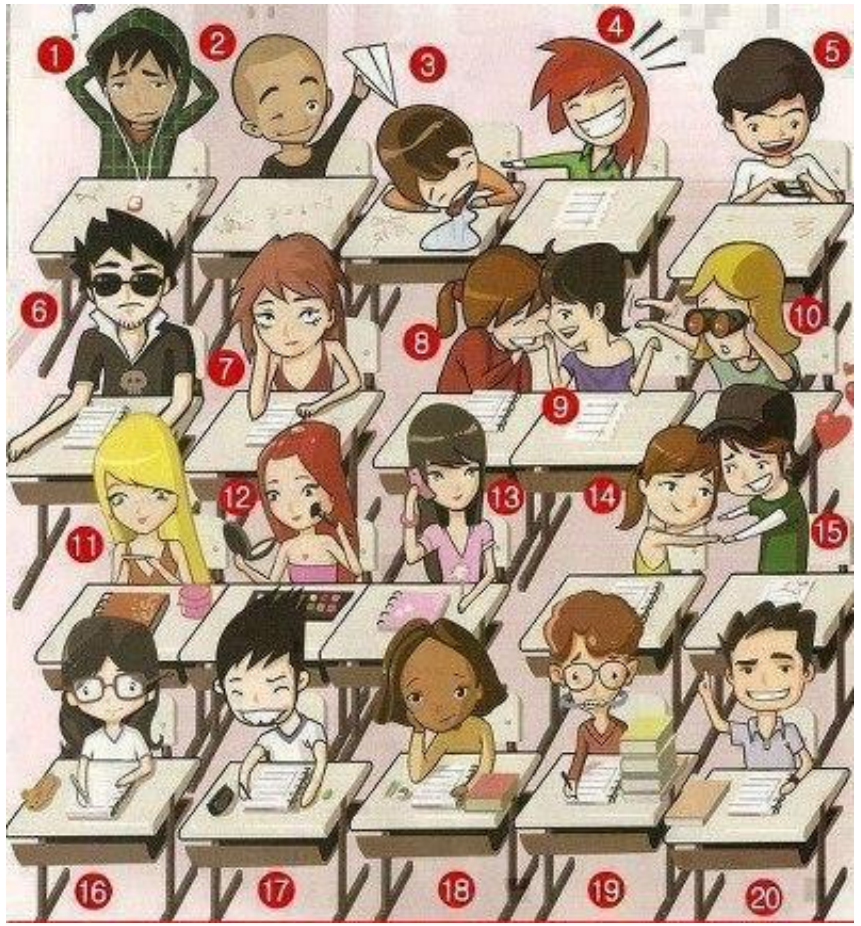

KONFLIKT ALI MEDVRSTNIŠKO NASILJE?

Konflikt	Medvrstniško nasilje
Moč med udeleženimi je enakomerno porazdeljena.	Oseba, ki izvaja nasilje, ima več moči (fizične, socialne …).
Je neprijetno doživetje.	Je nevarno in škodljivo doživetje.
Lahko ima pozitivne učinke.	Ima negativne učinke. Tudi za opazovalce.
Konflikti so neizogibni.	Nasilje lahko in smo ga dolžni preprečiti.
Posredovanje ni nujno.	Posredovanje je nujno.
Namen je uskladiti nasprotujoče si interese.	Namen je drugo osebo ponižati, prizadeti, ji škodovati (zavestno ali nezavedno).
Konfliktu se lahko izognemo ali ga preprečimo.	Žrtev ima le majhen ali nikakršen vpliv na izvajanje nasilja.
Lahko gre za enkratni dogodek.	Se ponavlja ali je hud enkraten dogodek.
Odgovorni so vsi udeleženi.	Odgovoren je izvajalec. (In učitelji.)

JE TO MEDVRSTNIŠKO NASILJE?

VRSTNIKI KOT OPAZOVALCI IN UDELEŽENCI MVN

- Vrstniška skupina ima moč, da deluje preventivno ali nasilje spodbuja: ključni motiv nasilneža je pogosto socialna moč, ki mu jo izvajanje nasilja daje.
- Skupina je tista, ki nasilnežu to moč daje ali mu jo odreče.
- MVN kot javni dogodek (Pepler in Craig, 1995: 85 % MVN se dogaja v prisotnosti vrstnikov), kjer lahko opazovalci zavzemajo različne vloge
  - so del problema
  - so del rešitve

KDO SO UDELEŽENCI MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA?

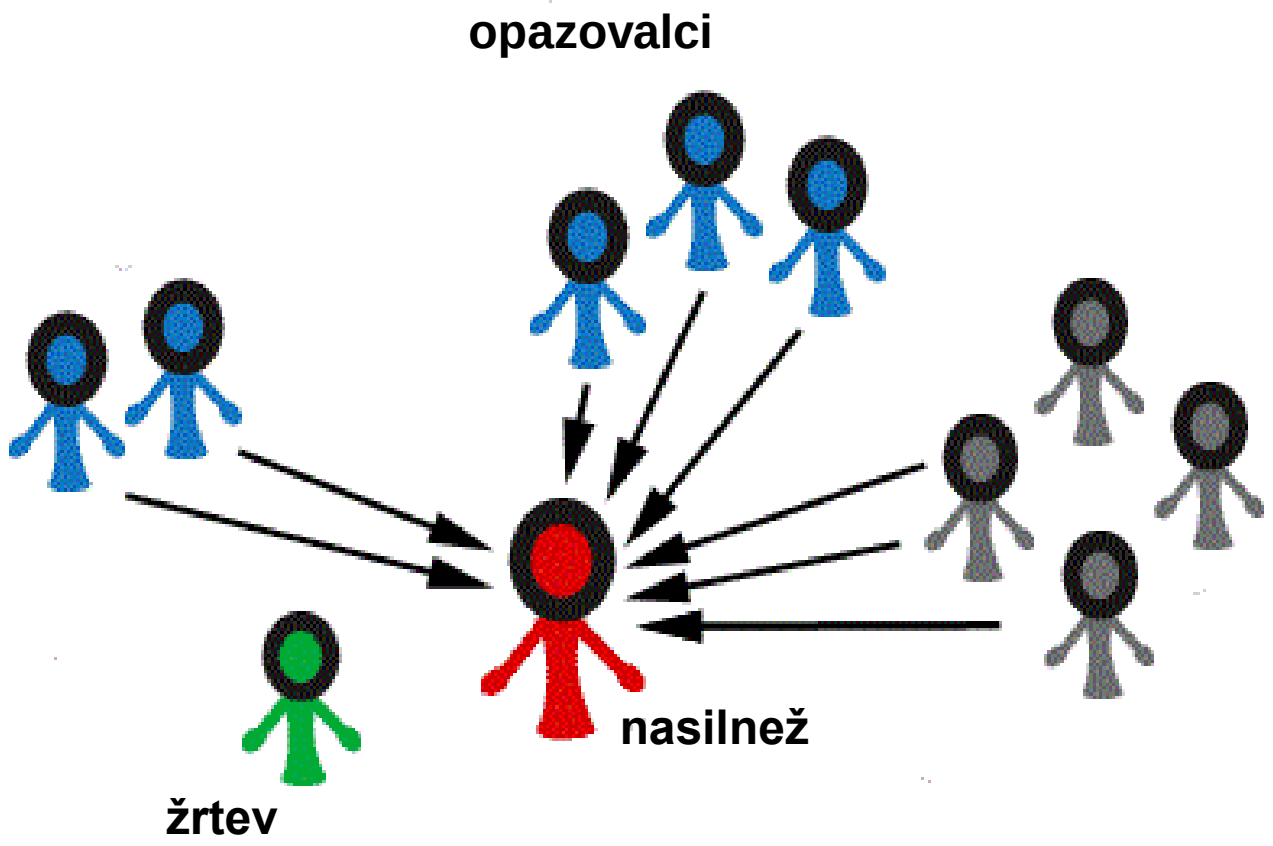

OPAZOVALCI SO LAHKO …

Posnemovalci nasilneža

- "socialna nalezljivost",
- opazovanje kot ventil za sprostitev agresivnih teženj, še posebej, če je nasilje nagrajeno.

Podporniki nasilneža

- aktivni in pasivni.

Nevpleteni

- opazujejo nasilje, vanj ne posegajo.

Branilci žrtve

- **pasivni**: neverbalno kažejo neodobravanje, zapustijo kraj nasilja.
- **aktivni**: skušajo ustaviti nasilje, tolažijo žrtev, branijo žrtev, prosijo odrasle za pomoč.

RAZLOGI, ZAKAJ OPAZOVALCI POGOSTO NE POSREDUJEJO (OBERMANN, 2011)

"Učinek opazovalcev": razpršitev odgovornosti

Nasilneži so pogosto priljubljeni učenci z veliko socialne moči

Stališča opazovalcev do žrtev so pogosto manj pozitivna

Pa tudi, ker:

- ne vedo, kaj storiti;
- jih je strah, da bodo storili kaj narobe in zadevo le še poslabšali;
- ne verjamejo, da bi posredovanje karkoli spremenilo;
- izvajanje nasilja razumejo kot šalo.

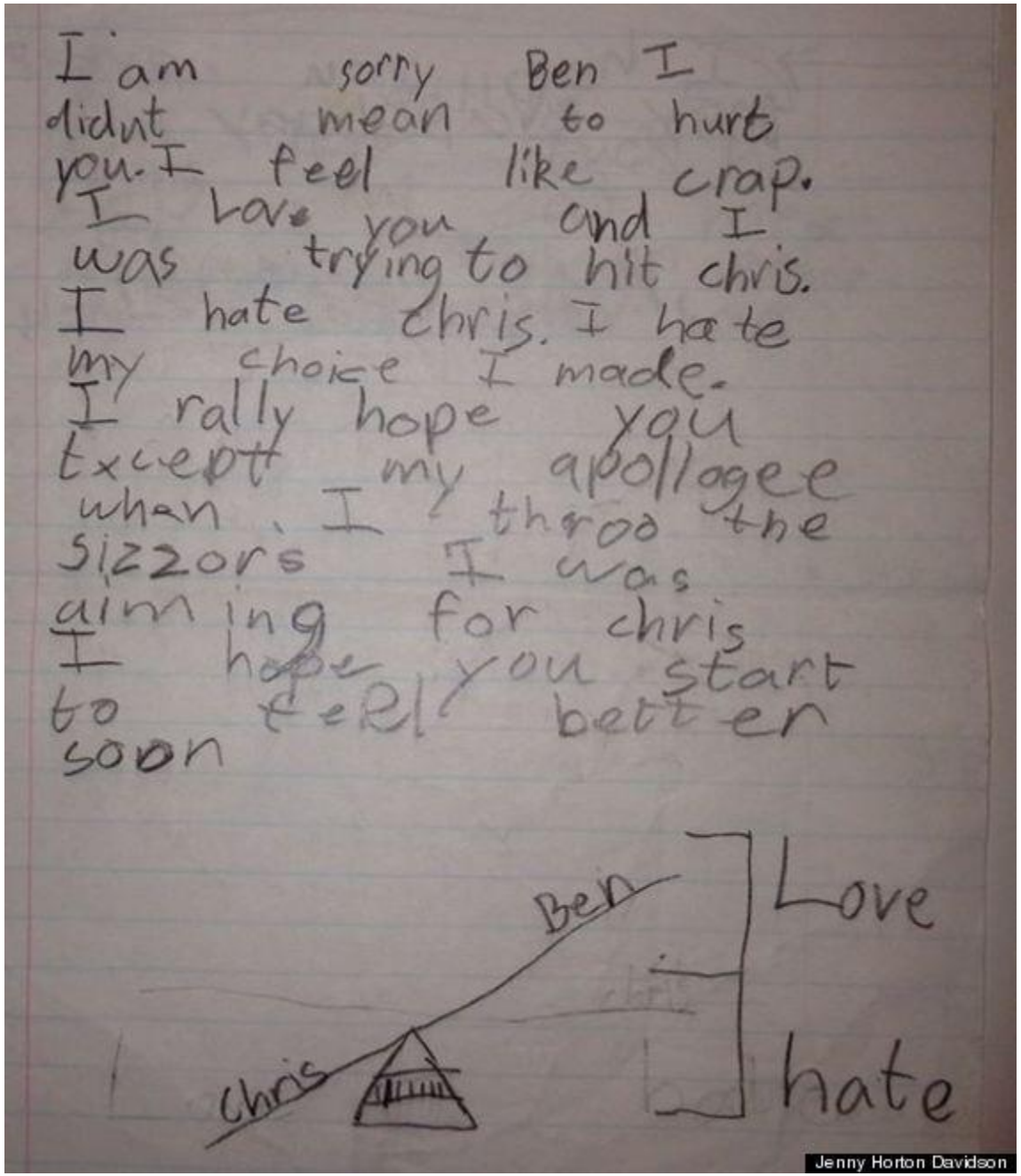
I am sorry Ben I didut mean to hurt you. I feel like crap. I Love you and I was trying to hit chris. I hate chris. I hate my choice I made. I rally hope you Except my apollogee whan I throo the sizzors I was aiming for chris I hope you start to feel better soon
Ben
Love
chris
hate
Jenny Horton Davidson

UČITELJI KOT OPAZOVALCI IN AKTERJI V PROCESU MVN

Učitelji v večji meri poročajo, da v primeru nasilja posredujejo (70 %, 85 %) kot njihovo posredovanje zaznavajo učenci (25 %, 35 %).

Učitelji s svojo skrbjo za medosebne odnose, preventivnim delovanjem in doslednim odzivanjem na MVN odločilno oblikujejo stališča učencev do MVN.

Veliko nasilja je mogoče preprečiti z načrtnim delom z učenci na področju socialnih odnosov (najbolje v najzgodnejših letih šolanja).

KLJUČNE KVALITETE (SVETOVALCA/UČITELJA/PODPORNE OSEBE)

Rogers: jedrni pogoji
(ang. *core conditions*)
za razvoj podpornega odnosa

- **pristnost**
- brezpogojno sprejemanje
- empatično razumevanje

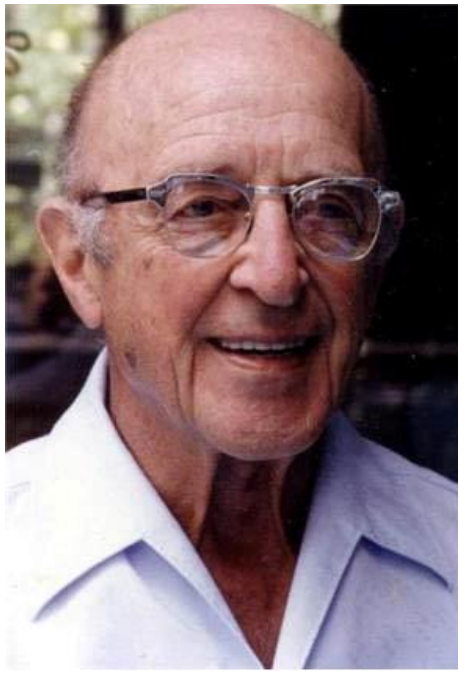

Kako pri sebi/na moji šoli razvijati te ključne kvalitete?

ALI STE (SI) ŽE KDAJ REKLI …

Jaz pač nisem za matematiko (statistiko, tuje jezike, šport …).

Jaz pač nisem empatična oseba.

Jaz sem pač kolerik.

Nima smisla, da ji karkoli rečem, ona se ne bo nikoli spremenila.

To je nadarjen učenec.

To je agresiven učenec.

Volk dlako menja, narave nikoli.

DVE SUBJEKTIVNI POJMOVANJI LASTNIH SPOSOBNOSTI (mindset; Dweck, 2000)

FIKSNA MISELNA NARAVNANOST (fixed mindset)	MISELNA NARAVNANOST K RASTI (growth mindset)
Ljudje smo, kakršni smo: naše sposobnosti fiksne, stabilne in da nanje ni mogoče vplivati.	Svoje sposobnosti in druge značilnosti lahko razvijamo s prizadevanjem in urjenjem.
Talent, nadarjenost na nekem področju je tisto, kar določa uspešnost.	Neuspeh je odskočna deska za rast in širjenje obstoječih sposobnosti.
Neuspeh kaže na pomanjkanje sposobnosti.	Povratne informacije so sredstvo za učenje, izboljšanje in navdih za uspeh.

MISELNO NARAVNANOST JE MOGOČE NAČRTNO SPREMINJATI (Blackwell in sod., 2007; Good, Aronson in Inzlicht, 2003)

- Pohvala: priznanje za trud poveča verjetnost za razvoj miselne naravnanosti k rasti (Gunderson in sod., 2013)
- Sporočanje, da je sposobnosti mogoče razvijati + osmišljanje dela za šolo (Panescu in sod. 2015)
- Spodbujanje učenja od drugih pozitivnih vzornikov; spodbujanje razmisleka o načinih, kako premagovati ovire na poti do lastnih ciljev
- Urjenje (in modeliranje) v zrelem sprejemanju povratnih informacij in metakogniciji v primeru neuspeha: *Kaj lahko naslednjič naredim drugače? Kdo mi lahko pri tem pomaga?*

PREOKVIRIMO…

Jaz pač nisem za matematiko (statistiko, tuje jezike, šport …).

Jaz pač nisem empatična oseba.

Jaz sem pač kolerik.

Nima smisla, da ji karkoli rečem, ona se ne bo nikoli spremenila.

To je nadarjen učenec.

To je agresiven učenec.

Volk dlako menja, narave nikoli.

VARNO (PRIJAZNO) UČNO OKOLJE = VISOKA STRUKTURA + VISOKA PODPORA

PRISPEVEK OTROŠKEGA PARLAMENTA K SPOŠTLJIVIM IN PODPORNIM ODNOSOM V ŠOLI

- Ozaveščajmo razliko med zasebnim doživljanjem in vedenjem.
- Ozaveščajmo učence o vlogi, ki jo imajo opazovalci v procesu medvrstniškega nasilja. Ozavestimo pojav učinka opazovalcev.
- Spodbujajmo empatijo do žrtev medvrstniškega nasilja.
- Učencem predstavimo razliko med poročanjem in tožarjenjem; pogovorimo se o varnih strategijah, s katerimi lahko podprejo žrtev.
- Od debate k akciji: zakaj ne bi na šoli oblikovali tutorske skupine za podporo novim učencem na šoli? Prisluhnimo predlogom učencev.
- In najpomembnejše: pogovarjajmo se in bodimo pripravljeni na spoznavanje učencev.

ODNOSI V MLADINSKI LITERATURI

Gervay, S. (2011). *Jaz sem Jack*. Ljubljana: Vodnikova založba.

Karlovšek, I. (2004). *Gimnazijec*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga

McCaffrey, K. (2011). *Uničimo jo!* Dob pri Domžalah: Miš.

Möderndorfer, V. (2015). *Kit na plaži*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ness, P. (2013). Sedem minut čez polnoč. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Palacio, R. J. (2015). Čudo. Zagorje ob Savi: Ocean.

Pennac, D. (2010). Šolske bridkosti. Ljubljana: Modrijan.

Rowell, R. (2015). Eleanor in Park. Ljubljana: Mladinska knjiga

Rushton, R. (2005). Reci, da sem v redu. Resnično. Ljubljana: Grlica

Teller, J. (2006). Nič. Ljubljana: Grlica

…

DRUGI UPORABNI VIRI

http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/navodila-medvrstnisko-nasilje-viz-2016/

http://www.sloga-platform.org/

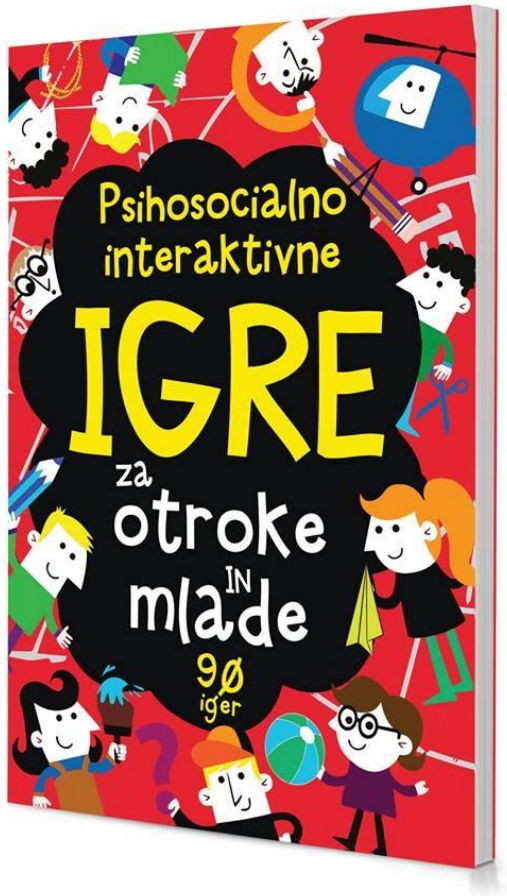

PRIPOROČENO NADALJNJE BRANJE

Aničić, K in sod. (2002). *Nasilje – nenasilje. Priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe ter vodstva šol*. Ljubljana: i2

Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Pedagoška fakulteta UM in Subkulturni azil.

Orpinas, P. in Horne, A. M. (2006). *Bullying prevention. Creating a positive school climate and developing social competence*. Washington: APA.

Pečjak, S. (2014). Medvrstniško nasilje v šoli. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Rubin, K. H., Bukowski, W. M. in Laursen, B. (2009). Handbook of peer interactions, relationships, and groups. New York, London: The Guilford Press.

Knjige Jesperja Juula (Kompetentni otrok, Empatija – pot do sebe in do drugega, Agresivnost – nov in nevaren tabu …)

ZAKLJUČEK IN EVALVACIJA

Sporočilo/opomnik **zame**: kaj bom z današnjega izobraževanja „shranil_a?“ Kaj bom letos poskusil/-a delati drugače? (Ne pretiravajte!)

Sporočilo za vaše **učence**: Kakšno sodelovanje pričakujete od njih? Kako jim boste to povedali? Skozi kakšne aktivnosti si jih boste prizadevali bolj celostno spoznati?

Morebitna sporočila za **izvajalko**: kaj vam je bilo danes všeč/uporabno? Kaj vam ni bilo všeč? Kaj ste pogrešali?

https://padlet.com/katja_kosir/predavanje_odnosi_v_soli